

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA
úsek inšpekčnej činnosti
 Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave a úrovni školskej integrácie
v základnej škole a v stredných školách v školskom roku 2010/2011 v SR

Základné údaje o škole a žiakoch

Tematické inšpekcie s cieľom zistiť stav a úroveň školskej integrácie v základných školách (ZŠ), na gymnáziách (G) a v stredných odborných školách (SOŠ) sa vykonali v **64** školách. Základných škôl bolo **37** (čo predstavuje **2,21 %** z celkového počtu ZŠ s integrovanými žiakmi), **9** bolo gymnázií (**6,12 %** zo všetkých G s integrovanými žiakmi) a **18** stredných odborných škôl (**4,95 %** z celkového počtu SOŠ s integrovanými žiakmi). Štátnych bolo **51** škôl, **3** školy boli cirkevné a **10** súkromných (tab. 1), všetky s vyučovacím jazykom slovenským. Inšpekcie sa uskutočnili vo všetkých krajoch SR.

Tab. 1 Počet škôl podľa zriaďovateľa

Druh školy	Zriaďovateľ		
	štát.	cirk.	súkr.
ZŠ	32	2	3
G	4	1	4
SOŠ	15	0	3
SŠ spolu	19	1	7
Školy spolu	51	3	10

Školy mali spolu **26 945** žiakov, **1 551** z nich sa vzdelávalo formou školskej integrácie (**6 %**). Ďalších **543** (**2 %**) žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) nebolo evidovaných ako integrovaných. Najviac integrovaných žiakov (IŽ) bolo s vývinovými poruchami učenia, tvorili **59 %** všetkých IŽ, najmenej bolo žiakov so špecifickým intelektovým nadaním (tab. 2). Žiaci s intelektovým nadaním sa vzdelávali formou školskej integrácie v **2** krajoch v ZŠ, v **3** krajoch v SŠ.

Tab. 2 Počet IŽ podľa druhu ŠVVP

Druh školy	Celk. počet žiakov	Celk. počet IŽ	Z toho												Žiaci so ŠVVP neinteg.
			vývin. por. učenia	ment. postih.	por. aktív. pozorn.	teles. postih.	naruš. kom. schop.	všeob. intelekt. nadanie	sluch. postih.	chor., zdr. oslab.	zrak. postih.	viac. postih.	autiz.	špecif. intelekt. nadanie	
ZŠ	15 604	949	548	118	71	37	56	27	34	16	17	14	13	1	473
G	3 899	96	32	0	4	4	1	36	6	1	6	4	0	2	24
SOŠ	7 442	506	334	52	32	27	10	0	17	20	5	4	6	1	46
SŠ spolu	11 341	602	366	52	36	31	11	36	23	21	11	8	6	3	70
Školy spolu	26 945	1 551	914	170	107	68	67	63	57	37	28	22	19	4	543

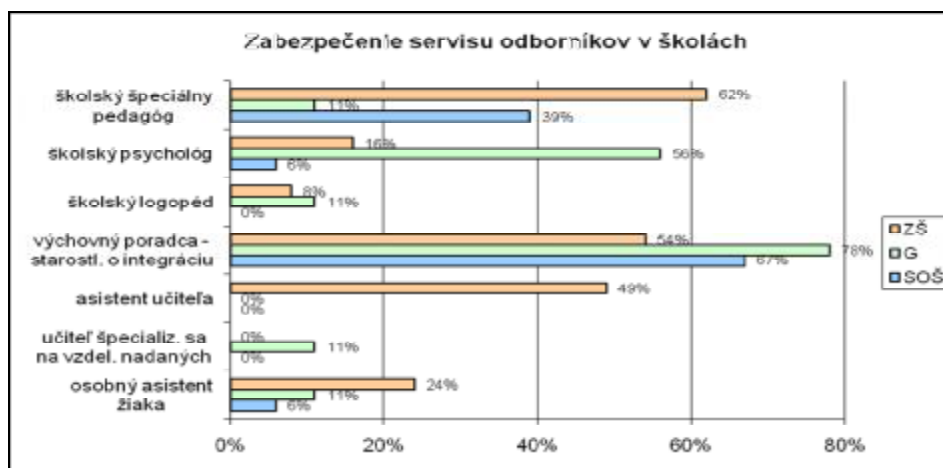
Podmienky vyučovania integrovaných žiakov

Odborný servis integrovaným žiakom poskytoval najmä školský špeciálny pedagóg v **48 %** škôl, interný alebo externý psychológ, školský logopéd, asistent učiteľa, učiteľ špecializujúci sa na vzdelávanie žiakov s intelektovým nadaním (graf 1). Výchovný poradca koordinoval školskú integráciu v **61 %** škôl.

Pri integrácii školy **spolupracovali** s centrami pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (**100 %** ZŠ, **96 %** SŠ), s centrami špeciálno-pedagogického poradenstva (**95 %** ZŠ, **96 %** SŠ), s odbornými lekármi (**62 %** ZŠ, **48 %** SŠ), s Výskumným ústavom

detskej psychológie a patopsychológie, špeciálnymi školami, Úniou nevidiacich a slabozrakých, školou pre mimoriadne nadané deti a s inými odborníkmi.

Graf 1 Zabezpečenie servisu odborníkov v školách

Pedagogickí a odborní zamestnanci si **zvyšovali odbornosť** v oblasti školskej integrácie (84 % ZŠ, 70 % SŠ), v oblasti vzdelávania žiakov s nadaním (5 % ZŠ, 7 % SŠ) a štúdiom špeciálnej pedagogiky (22 % ZŠ, 7 % SŠ), a to vysokoškolským štúdiom, kontinuálnym vzdelávaním, účasťou na odborných podujatiach, prostredníctvom poradenských zariadení a individuálnym štúdiom odbornej literatúry. Problematikou integrácie sa časť škôl zaoberala v metodických orgánoch školy, na pedagogickej rade a pracovných poradách.

Pre žiakov so ŠVVP niektoré školy **upravili prostredie a podmienky**. V 22 ZŠ a 3 SŠ zabezpečili bezbariérové prostredie (bezbariérový vstup, šikmú schodiskovú plošinu, schodolez, výťah, madlá, upravenú telocvičňu, WC, univerzálnu triedu na prízemí), v 2 školách so schodmi pri vstupe bez nájzdovej rampy sa vzdelávali aj žiaci s telesným postihnutím. Odborné činnosti a individuálne či skupinové vyučovanie integrovaných žiakov sa uskutočňovali v tretine ZŠ a štvrtine SŠ v **samostatnej učebni**, kabinetoch a pracovniach.

V polovici základných a v päťtine stredných škôl zabezpečili **úpravu triedy, nábytku a osvetlenia** (okná po celej dĺžke jednej steny, výkonné stropné osvetlenie, školský nábytok bez ostrých hrán, chránené radiátory, polohovateľné stoly a stoličky, relaxačné miesta, vhodné farby stien učebne pre žiakov so svetloplachosťou). V 1 škole upravili triedu pre žiakov s intelektovým nadaním, v inej vytvorili špeciálnu miestnosť pre žiakov so zdravotným oslabením vybavenú kobercom, ležadlami a fit loptami. V temer všetkých ZŠ a v dvoch tretinách SŠ pri **umiestnení žiaka** v triede zohľadňovali zdravotné postihnutie. Žiaci mali možnosť sedieť v lavici so spolužiakom ochotným v prípade potreby pomôcť.

Učebné pomôcky pre žiakov so zdravotným znevýhodnením sa využívali v školách v rôznej miere, v niektorých podľa odporúčania poradenských zariadení, v iných sa na hospitovaných hodinách nevyužili. V 60 % všetkých škôl používali IŽ len tie isté pomôcky ako ostatní. Špeciálne učebnice, učebné texty, pracovné zošity pre žiakov so zdravotným znevýhodnením (nevidiacich, s vývinovými poruchami učenia a pod.) mala štvrtina všetkých škôl, učebnice a pracovné zošity pre žiakov s mentálnym postihnutím v 16 ZŠ a 2 SOŠ. V polovici škôl učitelia zhotovovali pomôcky pre týchto žiakov, vypracovali alebo upravili učebné texty. **Kompenzačné pomôcky** využívali žiaci v 76 % základných a v 59 % stredných škôl. *Žiaci s telesným postihnutím* mali k dispozícii vlastné kompenzačné pomôcky (barle, palice, invalidné vozíky, podložky na sedenie, pojazdný rám pri chôdzi), ergonomické potreby na písanie, držiak na ceruzku, osobný počítač. *Chorí a zdravotne oslabení žiaci* mali v 1 škole pripravené pohotovostné balíčky s osobnými liekmi a jedlom. *Žiaci so zrakovým postihnutím* používali notebook so špeciálnym softvérom, učebné texty so zväčšeným písmom, čítaciu lupu s intenzívnym osvetlením, špeciálne upravené pero a pravítko. *Žiaci so sluchovým postihnutím* mali vlastné kompenzačné pomôcky (kochleárny implantát,

načúvací aparát), často bol problém so zabezpečením funkčnosti aparátov z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov na zakúpenie batérie. Používali tiež karty na sluchové rozlišovanie. *Žiakovi s narušenou komunikačnou schopnosťou* boli vopred poskytnuté učebné texty, s ktorými mal možnosť následne na vyučovaní pracovať, v už známom texte zvýrazňoval podstatu učiva, nové pojmy. *Žiaci s vývinovými poruchami učenia* mohli pri práci používať tabuľky, slovníky, kalkulačky, testy, doplnovačky, mozaiky, pomôcky na pravo-ľavú orientáciu, pravidlá slovenského pravopisu, prehľady, predlohy, čítacie okienko, dyslektické záložky, texty s maľovankami na čítanie s porozumením, kopírované poznámky, pracovné listy na rozvoj zrakového vnímania a koncentrácie pozornosti, diktafón. Integrovaní žiaci používali v školách, spolu s ostatnými žiakmi, počítače, vlastné notebooky, výukové programy, interaktívne tabule, USB kľúče, v súkromnom G aj on-line vzdelávací systém. V 10 základných a 2 stredných školách, v ktorých vzdelávali **žakov s intelektovým nadaním**, využívali pre nich učebnice, učebné texty a pracovné zošity ako pre ostatných žiakov, V 1 ZŠ a 3 G odlišné, alternatívne. Rôzne učebné materiály pre týchto žiakov, beletriu, odbornú literatúru a encyklopédie, interaktívne výukové programy na nosičoch CD, DVD, audiotechniku a videotechniku mala tretina gymnázií. **Pomôcky pre učiteľa špecializujúceho sa na vzdelávanie žiakov s intelektovým nadaním** či ich triednych učiteľov, mala približne polovica základných škôl a tretina gymnázií (výkonný počítač s príslušenstvom s pripojením na internet, odbornú literatúru, metodický materiál a rozmnožovaciu techniku na rozmnožovanie rôzneho učebného materiálu).

Počet IŽ v triede ZŠ sa pohyboval v rozmedzí 1 – 8, na G 1 – 6, v SOŠ 1 – 8. Počet všetkých žiakov v triede ZŠ kolísal od 9 do 31, na G od 7 do 36, v triede SOŠ od 10 po 32. V polovici ZŠ z rôznych dôvodov prekročili najvyšší stanovený počet IŽ so zdravotným znevýhodnením v triede (3) a neznížili najvyšší počet žiakov v triede. V niektorých školách Štátna školská inšpekcia vydala súhlasné stanovisko k zaradeniu vyššieho počtu žiakov do triedy. Odporúčaný počet IŽ v triede (3) dodržala tretina stredných škôl.

Organizácia vyučovania integrovaných žiakov

Žiaci so zdravotným znevýhodnením sa vyučovali **špecifické predmety** (napr. individuálnu logopedickú intervenciu) len v ZŠ v Trenčianskom, Nitrianskom a Prešovskom kraji, do obsahu vzdelávania ich malo zaradených 35 žiakov (2 % IŽ). Ďalší žiaci, podľa odporúčaní, navštevovali zariadenia výchovného poradenstva a prevencie kvôli logopedickej starostlivosti, reedukácii a ďalším intervenciám, ale zaznamenala sa nepravidelnosť v dochádzke do zariadení. V SŠ sa špecifické predmety nevyučovali.

Riaditelia ZŠ rozhodli o **oslobodení** 86 integrovaných žiakov od vyučovania niektorého vyučovacieho predmetu alebo jeho časti, na G 10, v SOŠ 47 žiakov, od povinnosti dochádzať do školy oslobodili celkovo 16 žiakov.

Žiaci s intelektovým nadaním sa vyučovali v štvrtine ZŠ a v tretine SŠ len s kmeňovým učiteľom. V niekoľkých školách pracovali s pedagógom špecializujúcim sa na vzdelávanie žiakov s intelektovým nadaním alebo časť vyučovania strávili v triede pre žiakov s intelektovým nadaním či v triede vyššieho ročníka. Do učebného plánu (UP) týchto žiakov zaradilo niekoľko škôl vyučovacie predmety, ktoré neboli v UP ostatných žiakov, zvýšili im časovú dotáciu v niektorých predmetoch, učebné osnovy (UO) jednotlivých predmetov doplnili o nové témy. Viac ročníkov počas 1 školského roka absolvoval žiak na 1 G. Skôr ako za 9 rokov ukončili žiaci ZŠ v 2 školách, gymnaziálne štúdium v 1 škole.

Po prijatí IŽ do iných škôl **zaslali fotokópiu dokumentácie** týmto školám tri štvrtiny ZŠ a pätina SŠ, väčšinou na vyžiadanie školy, niekedy na opakované výzvy. Dokumentáciu IŽ zo ZŠ dostalo 60 % stredných škôl.

Stredné školy **upravovali podmienky prijímacieho konania** pre IŽ len ojedinele (na G 2 žiakom, v SOŠ 1 žiakovi). Niektoré prijali do 1. ročníka všetkých záujemcov bez absolvovania prijímacích skúšok, v iných školách brali do úvahy zdravotnú spôsobilosť uchádzačov na štúdium vo zvolenom odbore vzdelávania a na výkon povolania. Mnoho žiakov pokračovalo v integrovanom vzdelávaní v ZŠ aj v SŠ, vo viacerých prípadoch však ZŠ

a rodičia neposkytli strednej škole informácie o tom, že žiak sa v ZŠ vzdelával integrovanou formou. Integrovaní žiaci podali riaditeľom škôl žiadosť o **úpravu maturitnej skúšky**, oznámili požadované zaradenie do skupiny podľa miery obmedzenia v súlade s odporúčaním uvedeným v odbornom posudku zariadenia výchovného poradenstva a prevencie. Podmienky maturitnej skúšky sa upravili na G 11 žiakom, v SOŠ 46 žiakom. Pri ústnej časti maturitnej skúšky mali predĺženú časovú dotáciu, možnosť použiť kompenzačné pomôcky alebo boli oslobodení od písomnej formy externej časti maturitnej skúšky. Podmienky **záverečnej skúšky** upravili 10 žiakom SOŠ.

Žiakov so zdravotným znevýhodnením aj s intelektovým nadaním zapájali školy do **záujmovej činnosti**, celorepublikových i medzinárodných súťaží, vedomostných a predmetových olympiád, žiaci sa zúčastňovali exkurzií v priemyselných podnikoch, gastronomických prevádzkach doma i v zahraničí, pomáhali im pri stredoškolskej odbornej činnosti, realizácii rôznych projektov a ročníkových prác.

Individuálny výchovno-vzdelávací program

Školy vzdelávajúce integrovaných žiakov vytvárali pre nich podmienky prostredníctvom individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (IVVP). Žiaci so zdravotným znevýhodnením mali vypracovaný IVVP v 91 % všetkých škôl, temer všetci žiaci s intelektovým nadaním mali buď **individuálny** alebo **skupinový** výchovno-vzdelávací program. Úplné boli IVVP v necelej polovici škôl, aktualizované a dopĺňané v 60 % ZŠ a 70 % SŠ, uplatňované v praxi v polovici škôl. Ich praktické uplatnenie sa prejavilo v prispôsobovaní metód práce žiakom so zdravotným znevýhodnením, ako aj v prístupe učiteľov k nim. V 80 % škôl zapracovali do IVVP odporúčania poradenských zariadení pre výchovno-vzdelávací proces. Súčasťou IVVP bola vypracovaná **úprava učebných osnov** konkrétneho predmetu (v 81 % ZŠ, 22 % SŠ) týkajúca sa obsahu predmetov alebo špecifických prístupov a postupov učiteľov vo výchove a vzdelávaní týchto žiakov. Program vypracoval triedny učiteľ v spolupráci so špeciálnym pedagógom, úpravu učebných osnov vyučujúci jednotlivých predmetov so špeciálnym pedagógom v 62 % ZŠ a 37 % SŠ. V ostatných školách **vypracoval** IVVP len sám triedny učiteľ alebo školský špeciálny pedagóg, výchovný poradca, poradenské zariadenie, učiteľ poverený vedením dokumentácie žiakov so ŠVVP, školský psychológ, v súkromnom G aj vedenie školy a prizvaní učiteľia bratislavských vysokých škôl. Vo väčšine škôl boli IVVP schválené riaditeľom školy, všetci zúčastnení s nimi boli **oboznámení**, v iných školách ich nepoznali. **Negatívom** bolo často formálne vypracovanie, kopírovanie z roka na rok, neuvedenie osobitostí diagnózy žiaka a jej dopadu na výchovno-vzdelávací proces, nebol stanovený postup a organizácia vzdelávacieho procesu, chýbalo dôsledné uplatňovanie na vyučovacích hodinách. V záveroch niektorých správ z odborných vyšetrení IŽ bolo odporúčanie na úpravu UO, ale bez konkretizácie vyučovacieho predmetu. Niektorí žiaci nemali vypracovaný IVVP, iba úpravu UO v tematických plánoch vyučovaných predmetov.

Dokumentácia integrovaných žiakov

Dokumentácia sa väčšinou viedla na predpísaných tlačivách a obsahovala **písomnú žiadosť rodičov** o vzdelávanie formou školskej integrácie (v 91 % všetkých škôl), formulár **návrh na prijatie** žiaka so ŠVVP (vyplnený a kompletný v 42 % škôl), **informovaný súhlas rodičov** (75 % škôl), priloženú **správu z psychologického** alebo **špeciálnopedagogického vyšetrenia** (94 % škôl), **písomné vyjadrenie poradenského zariadenia** k školskej integrácii (84 % škôl). **Odpis doložky vysvedčenia** v triednom výkaze alebo katalógovom liste mala polovica škôl. Riaditelia škôl vydali integrovaným žiakom **rozhodnutia** o oslobodení od vyučovania predmetu alebo jeho časti, o oslobodení od povinnosti dochádzať do školy, úprave podmienok prijímacieho konania, maturitnej alebo záverečnej skúšky. Dokumentácia nebola úplná, obsahovala formálne a obsahové nedostatky.

Výchovno-vzdelávací proces s integrovanými žiakmi

Výchovno-vzdelávací proces v triedach s integrovanými žiakmi sa pozoroval

prostredníctvom **623** hospitácii na vyučovacích hodinách (**379** v ZŠ, **63** na G, **181** v SOŠ).

Školskí inšpektori venovali pozornosť **organizácii** a **formám vyučovania**. Výchovno-vzdelávací proces IŽ sa realizoval v klasických učebniach spolu s ostatnými žiakmi triedy, ojedinele v učebni určenej na individuálne vyučovanie pod vedením špeciálneho pedagóga, v učebni pre intelektovo nadaných žiakov alebo v učebni informačno-komunikačných technológií (IKT). Stavba vyučovacích hodín a organizačné formy vyučovania sa odvíjali od počtu žiakov v triede. Prevládali klasické vyučovacie metódy, väčšina učiteľov uprednostňovala frontálnu činnosť. V časti škôl premyslená štruktúra vyučovacích hodín, rôznorodosť foriem práce, diferencované aktivity, striedanie priamej a nepriamej činnosti vo vzťahu k integrovaným žiakom pozitívne ovplyvnili záujem žiakov o učenie a dosiahnuté výsledky. Učitelia uplatňovali **individuálny prístup** k IŽ, rešpektovali ich pracovné tempo, schopnosti, možnosti a predpoklady vzhľadom na zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie. Pri samostatnej práci im poskytli doplňujúce inštrukcie, predĺžený výklad alebo individuálnu pomoc. Menej výrazné **uplatňovanie špecifických postupov** vo výchove a vzdelávaní bolo dôsledkom menej efektívneho výchovno-vzdelávacieho procesu IŽ. Integrovaní žiaci boli väčšinou **zapojení do spoločnej činnosti** ostatných žiakov, v ZŠ navonok neprejavovali záujem o učenie, reagovali až na oslovenie a podnety učiteľov, v SŠ sa aktívne zapájali, boli sústredení, správali sa pokojne. Učitelia väčšinou neoverovali priebežnou **spätnou väzbou** úroveň zvládnutia úloh a pochopenia podstaty učiva, absentovala záverečná spätná väzba. Zadávanie stimulujúcich úloh **žiakom s intelektovým nadaním** bolo predpokladom rozvíjania vyšších úrovní učenia. Dostali priestor na prácu s informáciami, riešili úlohy vlastným spôsobom, učitelia im poskytovali aj informácie nad rámec obsahu UO. Výklad nového učiva bol na 1 G sprostredkovaný prezentáciou s využitím dataprojektora, prezentácie boli zverejnené na webovej stránke školy v časti e-learning. Na vyučovacích hodinách sa využívali predovšetkým klasické **učebné pomôcky**, učiteľmi svojpomocne zhotovené pomôcky, menej didaktická technika, minimálne IKT, v dielňach technické pomôcky. Žiaci s telesným, zrakovým a sluchovým postihnutím mali vlastné kompenzačné pomôcky. **Overovanie vedomostí** IŽ sa realizovalo písomnou aj ústnou formou, väčšinou podľa odporúčaní poradenských zariadení. Učitelia formulovali otázky zrozumiteľne, podľa potreby ich zopakovali, vysvetlili obsah, pri písomnej príprave k ústnej odpovedi žiakom pomáhali. Diktáty žiakov s vývinovými poruchami učenia väčšinou neklasifikovali, hodnotili ich vyčíslením počtu chýb alebo žiaci miesto diktátu dopĺňali pravopisné cvičenie rovnakého zamerania. Pri overovaní vedomostí mohli žiaci používať učebné a kompenzačné pomôcky. Pri **hodnotení a klasifikácii** väčšina učiteľov rešpektovala odporúčania poradenských zariadení. Často využívali motivačné verbálne hodnotenie, sebahodnotenie sa realizovalo sporadicky. Pozitívnym hodnotením a postojom k IŽ učitelia vhodne posilňovali ich istotu a sebadôveru. **Atmosféra tried** bola podnetná, prevládala vzájomný rešpekt, ojedinelé menej vhodné prejavy v správaní učiteľa vhodne korigovali. Integrovaní **žiaci s mentálnym postihnutím** sa v niektorých školách vzdelávali podľa UO špeciálnej základnej školy (ŠZŠ) variant A a C, používali učebnice tejto školy, žiaci mali odlišné zadania úloh a spôsob hodnotenia ako ostatní. V časti škôl týmto žiakom nesprístupňovali učivo v súlade so vzdelávacím programom pre žiakov s mentálnym postihnutím, odporúčania poradenského zariadenia dôsledne neuplatňovali. Diferencovanie aktivít sa zúžilo na zadanie samostatnej práce bez poskytnutia inštrukcií pred začiatkom práce, absentovalo overenie správnosti vykonávania úloh, vyhodnotenie, počas celej hodiny im učiteľ nevenoval pozornosť. Žiakom vypracovali IVVP na základe UO ZŠ, súčasťou bola úprava UO len v predmete slovenský jazyk a literatúra, matematika a cudzí jazyk, pričom zaradenie cudzieho jazyka do obsahu vzdelávania nebolo v súlade s príslušným právnym predpisom. V súkromnej SOŠ bol zaradený žiak s mentálnym postihnutím, ktorý nebol vzdelávaný podľa UO pre špeciálne školy, nemal upravené UO, klasifikovaný bol neprimerane svojim vedomostiam a na pozorovaných hodinách nevedel reagovať takmer na žiadnu otázku. **Žiaci v hraničnom pásme mentálnej retardácie** boli evidovaní ako integrovaní a vzdelávaní ako žiaci

s mentálnym postihnutím v 4 ZŠ, na 1 G a v 1 SOŠ.

Negatívnym zistením bolo, že vyučovanie v niektorých ZŠ aj SŠ sa len v minimálnej miere zameriavalo na prácu s jednotlivými IŽ, väčšinou nebolo možné postrehnúť ich prítomnosť, vo viacerých triedach ostali úplne **bez povšimnutia**, učitelia nevedeli, že sú v nich IŽ, ani s akým zdravotným znevýhodnením.

Hospitácie sa uskutočnili aj na vyučovaní **špeciálnym pedagógom** a na jeho odbornej činnosti. Špeciálni pedagógovia poskytovali žiakom so ŠVVP starostlivosť v skupinovej aj individuálnej forme, reedukačné aktivity zamerané na odstraňovanie porúch učenia, arteterapiu, muzikoterapiu, rehabilitačné cvičenia. Riešili výchovno-vzdelávacie problémy žiakov s využitím špeciálnopedagogických metód, poskytovali odborné poradenstvo vedeniu škôl, žiakom, rodičom, učiteľom a asistentom učiteľa. V ZŠ v 3 krajoch vyučovali špecifické predmety. Spolupracovali s výchovným poradcom, zabezpečovali žiakom odborné vyšetrenia v poradenských zariadeniach. Viedli dokumentáciu žiakov so ŠVVP, spolupracovali na tvorbe IVVP. Ojedinele zabezpečovali terapie prostredníctvom psychológa z poradenského zariadenia.

Iné zistenia

Riaditelia v dotazníku uviedli ako **výhody integrovaného vzdelávania**, že integrácia umožňuje žiakom so zdravotným znevýhodnením zažiť úspech, neodsúva ich na okraj, odstraňuje stres, pocit menejcennosti, učí ich prispôbiť sa bežnému prostrediu, zlepšuje školskú dochádzku, prospech a správanie, zlepšuje vzťahy v kolektíve triedy, vzťahy medzi učiteľmi a rodičmi IŽ, učí žiakov navzájom sa akceptovať a spolupracovať. Za **nevýhody integrácie** označili nereálne predstavy rodičov IŽ o možnostiach vzdelávania, najmä žiakov s mentálnym postihnutím, ponímanie integrácie len ako úľavy vo výchovno-vzdelávacom procese, minimálne spolupodieľanie sa rodičov na príprave žiaka do školy, zatajovanie postihnutia rodičmi a základnou školou, stratu záujmu a motivácie žiakov učiť sa, žiadosť o integráciu v poslednom ročníku SŠ. **Poukazovali** na komplikované právne predpisy k integrácii a časté zmeny v nich, mnoho písomnej dokumentácie, nepripravenosť učiteľov na zvládnutie procesu školskej integrácie, nechotu niektorých realizovať potrebné špecifické postupy, obavy z nekompetentnosti, až nechť učiteľov bez špeciálnopedagogického vzdelania vyučovať týchto žiakov, ťažkosti v organizácii vyučovacej hodiny v triede s IŽ, problém s ich umiestnením na odbornom výcviku, nedostatok asistentov učiteľa, metodických materiálov, špeciálnych učebných a kompenzačných pomôcok, **chýbalo** im systematické vzdelávanie učiteľov a riadiacich zamestnancov (najmä zo SŠ) v oblasti integrácie a metodiky vyučovania IŽ.

Záver

Šesť percent žiakov kontrolovaných základných a stredných škôl sa vzdelávalo formou školskej integrácie. Odborný servis im poskytoval temer v polovici škôl školský špeciálny pedagóg, v ostatných koordinoval školskú integráciu výchovný poradca. Pedagogickí a odborní zamestnanci si zvyšovali odbornosť v oblasti školskej integrácie, školy spolupracovali najmä so zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie. Počet IŽ v jednej triede sa pohyboval v rozmedzí 1 – 8, počet všetkých žiakov v triede 7 – 36, stanovený počet IŽ prekročili v polovici ZŠ. Šesť škôl neoprávnene vzdelávalo žiakov v hraničnom pásme mentálnej retardácie formou školskej integrácie ako žiakov s mentálnym postihnutím. Časť škôl upravila prostredie a podmienky vyučovania, zabezpečila bezbariérové prostredie, samostatnú učebňu, úpravu triedy pre IŽ. Učebné a kompenzačné pomôcky, didaktickú techniku a IKT využívali v rôznej miere. Väčšina škôl vytvárala pre týchto žiakov podmienky prostredníctvom IVVP, v polovici škôl boli úplné, aktualizované, dopĺňané a uplatňované v praxi, v polovici škôl mali žiaci vypracovanú úpravu učebných osnov konkrétneho predmetu. Dokumentácia IŽ bola neúplná, obsahovala formálne aj obsahové nedostatky. Stredné školy upravovali najmä podmienky maturitnej a záverečnej skúšky IŽ podľa odporúčania poradenských zariadení. Výchovno-vzdelávací proces IŽ sa realizoval väčšinou

v klasických učebniach spolu s ostatnými žiakmi triedy, prevládalo frontálne vyučovanie. Títo žiaci sa väčšinou zapojili do spoločnej činnosti triedy. Učitelia rešpektovali ich pracovné tempo, málo sa uplatňovali špecifické postupy, spätná väzba bola nedostatočná. Žiaci s intelektovým nadaním dostali priestor na prácu s informáciami, riešenie úloh vlastným spôsobom. Žiaci s postihnutím mali vlastné kompenzačné pomôcky. Overovanie vedomostí IŽ, hodnotenie a klasifikácia sa realizovali väčšinou podľa odporúčaní poradenských zariadení. Špeciálni pedagógovia poskytovali v školách individuálnu starostlivosť žiakom so ŠVVP, riešili ich výchovno-vzdelávacie problémy, poskytovali poradenstvo rodičom aj učiteľom, vyučovali špecifické predmety. V niektorých školách integrovaným žiakom nevenovali pozornosť.

Výrazne pozitívne zistenia

- § dobrá spolupráca škôl so zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie
- § zmena formy vzdelávania (školská integrácia) na základe písomnej žiadosti rodičov
- § rešpektovanie individuálneho pracovného tempa IŽ
- § spoločná účasť IŽ spolu s intaktnými na stredoškolskej odbornej činnosti, súťažiach a spoločenských akciách
- § individuálna starostlivosť školských špeciálnych pedagógov o IŽ

Výrazne negatívne zistenia

- § minimálna pozornosť IŽ v niektorých školách
- § nízky počet asistentov učiteľa a školských špeciálnych pedagógov v školách
- § chýbajúca alebo neúplná dokumentácia IŽ, formálne vypracovanie IVVP, nevyužívanie v praxi
- § neuvedenie textu doložky vysvedčenia v triednych výkazoch (na vysvedčení)
- § prekročenie povoleného počtu IŽ v triedach ZŠ
- § prevažne klasické vyučovacie metódy, nedostatočná spätná väzba, nevyužívanie sebahodnotenia žiakov
- § nepoužívanie kompenzačných pomôcok odporúčaných poradenským zariadením na vyučovaní
- § nevzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím v súlade s príslušným vzdelávacím programom

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Štátna školská inšpekcia v súvislosti s plnením inšpekčnej úlohy uložila školám **90 odporúčaní** (ZŠ 47, SŠ 43), uložila **2 opatrenia** (SŠ), **1 záväzný pokyn** (ZŠ) a uložila **kontrolovaným subjektom prijať 146 konkrétnych opatrení** (ZŠ 107, SŠ 39). Opatrenia smerovali najmä k odstráneniu nedostatkov týkajúcich sa vypracovania IVVP, vedenia dokumentácie žiakov so ŠVVP, odpisu doložky vysvedčenia v triednom výkaze, rozhodnutí riaditeľa školy, plánu práce školských špeciálnych pedagógov, predmetových komisií, rešpektovania odporúčaní poradenských zariadení, počtu žiakov v triedach, vytvárania miest asistentov učiteľa, školských špeciálnych alebo špecializovaných pedagógov, skvalitnenia kontrolnej a hospitačnej činnosti, diagnostických vyšetrení žiakov s hraničným pásmom mentálnej retardácie, uplatňovania príslušného vzdelávacieho programu pri integrácii žiakov s mentálnym postihnutím, dodržania dĺžky prestávok, neskorých nástupov učiteľov na vyučovacie hodiny a zabezpečenia odbornosti výchovného poradenstva.

Odporúčania a podnety

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- § upraviť § 11 ods. 10 písm. b) zákona č. 245/2008 Z. z. (školský zákon): ďalšiu dokumentáciu tvorí správa zo psychologického alebo špeciálnopedagogického vyšetrenia – citovaný text zmeniť na: ďalšiu dokumentáciu tvorí správa z psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia

- § rozšíriť Metodický pokyn č. 21/2011 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov stredných škôl o prílohu s názvom *Zásady hodnotenia žiaka so zdravotným znevýhodnením začleneného v stredných školách* porovnateľne s prílohou, ktorá je obsahom metodického pokynu na hodnotenie žiakov základnej školy; riešiť uvádzanie textu *Žiak sa vzdelával podľa individuálneho vzdelávacieho programu* v doložke vysvedčenia žiaka doplnením uvedeného metodického pokynu s cieľom metodicky usmerniť prácu so žiakmi so ŠVVP v stredných školách
- § znížiť administratívu súvisiacu s vedením dokumentácie integrovaných žiakov

Metodicko-pedagogickému centru

- § ďalšie vzdelávanie učiteľov ZŠ, SŠ zamerať na získavanie zručnosti pri vypracovávaní individuálnych výchovno-vzdelávacích programov a ich následné realizovanie v praxi
- § ďalšie vzdelávanie vedúcich pedagogických zamestnancov zamerať na realizáciu kontrolnej činnosti oblasti školskej integrácie žiakov so ŠVVP (vypracovávanie IVVP, úpravy učebných osnov), následne na vykonávanie hospitačnej činnosti zameranej na uvedenú oblasť a prijímanie opatrení na odstránenie zistených nedostatkov

Školským zariadeniam výchovného poradenstva a prevencie

- § uvádzať v správach z odborných vyšetrení v časti odporúčania také odporúčania, ktoré sú adresné, určené pre konkrétneho žiaka a pre jeho úspešné vzdelávanie v jednotlivých vyučovacích predmetoch
- § konkretizovať v správach zo špeciálnopedagogického vyšetrenia vyučovacie predmety, v ktorých sa odporúča úprava učebných osnov a presne uviesť, či sa odporúča obsahová úprava učebných osnov alebo iba špecifické postupy a prístupy vo výchove a vzdelávaní integrovaných žiakov
- § spolupracovať a podieľať sa väčšou mierou na vypracovávaní IVVP so školou, najmä tam, kde nie je zriadené miesto školského špeciálneho pedagóga

Zriaďovateľom

- § vytvárať personálne, priestorové a materiálno-technické podmienky na školskú integráciu

Riaditeľom základných a stredných škôl

- § zamerať kontrolnú činnosť na výchovno-vzdelávací proces s integrovanými žiakmi
- § umožniť v rámci plánu kontinuálneho vzdelávania vzdelávanie učiteľov v oblasti školskej integrácie
- § zabezpečiť oboznámenie sa učiteľov so základnými informáciami o diagnózach IŽ a ich vplyvoch na učebné postupy
- § zriaďovať miesto školského špeciálneho pedagóga pri vyššom počte IŽ, zaviesť profesiu asistent učiteľa pre žiakov so zdravotným znevýhodnením
- § využívať vo výchovno-vzdelávacom procese aj iné ako tradičné formy vyučovania, overovať spätnou väzbou mieru pochopenia učiva IŽ, zadávať im diferencované úlohy, oznamovať cieľ vyučovania aj im, ak je iný ako pre ostatných žiakov triedy, rozvíjať aj ich sebahodnotiace zručnosti
- § pri spracovávaní prihlášok IŽ na štúdium v SŠ uvádzať v ZŠ kód integrácie, pri prijímaní žiakov na SŠ dôkladne sledovať kód k integrácii žiaka
- § pri prijatí žiaka ZŠ na SŠ odstúpiť dokumentáciu IŽ príslušnej škole v stanovenom termíne